

AANLEG VAN GRAS/KLAVER NA 1 OKTOBER?

Alex De Vliegheer

Vlaamse overheid, Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) Eenheid Plant: Teelt en Omgeving

Er is in de praktijk veel belangstelling voor de inzaai van gras/klaver dank zij de subsidiëring voor de bedrijfseigen teelt van eiwitrijke gewassen.

Gras/klaver wordt het best in augustus ingezaaid. Dit gebeurt dan meestal in de stoppel van een graangewas of na vroege aardappelen. Op veel veebedrijven echter komen er pas percelen vrij na de maïsoogst in oktober. Kan dan nog, vóór de winter, met kans op succes gras/klaver worden ingezaaid? Moet men wachten tot het voorjaar om gras/klaver in te zaaien -vóór 1 mei om aan de reglementering te voldoen- of kan het gras in oktober worden gezaaid om vervolgens in het voorjaar -vóór 1 mei- klaver bij te zaaien (inzaai in 2 fasen)?

Om hierop een antwoord te geven werd in opdracht van het Landbouwcentrum voor Voedergewassen op deze diverse manieren gras/klaver ingezaaid op een 3-tal plaatsen in de periode 2005-2007: Hooibeekhoeve te Geel (A. Schellekens), Vrij Instituut Technisch Onderwijs in Hoogstraten (J. Verheyen en G. Rombouts) en ILVO Plant in Landskouter (A. De Vliegheer).

Proefopzet

De volgende combinaties werden ingezaaid: Italiaans raaigras + rode klaver (22 kg + 8 kg/ha, Engels raaigras + rode klaver (22 kg + 8 kg/ha) en Engels raaigras + witte klaver (26 kg + 4 kg/ha). In 2006 werd het raaigras iets dikker gezaaid omdat dit dichter bij de praktijk aansluit: 30 kg/ha.

De inzaai gebeurde op verschillende manieren en tijdstippen:

- ✓ Najaarszaai gras + klaver na ploegen
- ✓ Najaarszaai gras + voorjaarszaai klaver vroeg, via doorzaai/breedwerpig
- ✓ Najaarszaai gras + voorjaarszaai klaver na 1ste snede, via doorzaai/breedwerpig
- ✓ Voorjaarszaai gras+ klaver na ploegen

Om de aanwezigheid van de klaver te kunnen evalueren werd op enkele tijdstippen in het seizoen de frekwentie van aanwezigheid van klaver bepaald (al dan niet aanwezig in een kader van 10 cm x 10 cm) alsook het klaveraandeel in de zode (op droge stof basis).

Zaai van gras/klaver in oktober:

Het gebeurt wel eens dat in het Oosten van het land de maïsoogst al in september een aanvang neemt en dan kan gras/klaver binnen deze context relatief 'vroeg' worden ingezaaid. Dit was het geval in Geel met een zaai op 21 september. Als men dan het 2-fasen systeem wilde toepassen dan was het voor de winter ingezaaide Italiaans raaigras zo fors ontwikkeld dat vroeg bijzaaien van klaver na de winter niet meer mogelijk was. Dit kon dan pas na de 1ste snede. De inzaai van gras/klaver in september 2005 resulteerde in een heel goede klaveraanwezigheid en een gemiddeld tot hoog klaveraandeel in de droge stof opbrengst.

Bij een late tot zeer late zaai (5-31 oktober) in 2005 en 2006 was de inzaai van de gras/klavermengsels over het algemeen op alle locaties goed tot zeer goed geslaagd. Het gewas kwam klein de winter uit met een latere 1ste snede tot gevolg maar het klaveraandeel in de droge stof opbrengst was aanzienlijk. Dit betekent dat de voordelen van de klaveraanwezigheid in het bestand goed tot hun recht kunnen komen: het aanbrengen van N via de N-fixatie uit de lucht, het verhogen van het eiwitgehalte en van de totale droge stof opbrengst bij de huidige MAP III bemestingslimieten. Vergeten wij echter niet dat we uitzonderlijk zachte winters hebben gekend in 2006 en 2007. Het advies om om vóór 1 september gras/klaver te zaaien is gesteund op vele jaren ervaring en de goede resultaten bij een latere inzaai in 2 jaren met een zachte winter zijn helemaal geen garantie op succes in de toekomst.

Zaai van gras in het najaar en bijzaaien van klaver:

Bij een zaai in oktober was het grasbestand, zelfs na de zachte winters die wij gekend hebben in 2006 en 2007, niet fors uitgestoeld en zeker niet volledig gesloten. Er was meer dan voldoende ruimte en licht voorhanden voor een vlotte inzaai, een goede opkomst en jeugdontwikkeling van de bijgezaaide klaver. En toch vielen de resultaten van het bijzaaien tegen; zowel bij het inzaaien van de klaver met een doorzaaimachine als bij het breedwerpig zaaien na eggen (en daarna dichtrollen). De verklaring hiervoor moest gezocht worden in de bodemcondities: de bodem lag er na de winter immers keihard bij op het ogenblik dat de bodem voldoende was opgedroogd om bij te zaaien. Als het dan in april 2007 geen druppel regende dan was de klaveropkomst heel miniem en viel de vestiging heel sterk tegen. De kans op slagen bij het doorzaaien was over het algemeen iets groter dan bij het breedwerpig zaaien na eggen, maar het resultaat is meestal (ver) beneden de verwachtingen.

Het vroeg bijzaaien – begin april – gaf meestal iets betere resultaten dan de latere zaai, die voorzien was na de eerste snede maar vóór 1 mei. De ervaring in deze proeven leerde ons dat de 1ste snede heel dikwijls na 1 mei werd genomen en en te laat klaver werd bijgezaaid om dit jaar van aanleg in aanmerking te laten komen voor subsidiëring. Bovendien was het resultaat van klaverinzaai meestal een tegenvaller. Meestal was er wat klaver aanwezig zodat wel degelijk kan aangetoond worden dat klaver werd ingezaaid maar het landbouwkundig voordeel van de klaveraanwezigheid was heel beperkt of onbestaande.

Belangrijk is het verschil tussen rode klaver en witte klaver in ontwikkeling. Rode klaver heeft een diepe penwortel en geen stolonen zoals de witte klaver, die via deze bovengrondse uitlopers nog fors kan uitbreiden in de zode. M.a.w. rode klaver: eens te dun altijd te dun terwijl bij de witte klaver enkele planten per m² volstaan om de omgeving te koloniseren. Dit was het geval in Landskouter waar het bijzaaien van witte klaver tov de andere locaties goed geslaagd was (Figuur 22). Is er in het jaar van aanleg weinig witte klaver aanwezig dan kan zijn ontwikkeling door een beperkte N-bemesting gestimuleerd worden zodat de witte klaver in het 2de jaar zijn landbouwkundige meerwaarde kan bewijzen. De vraag is alleen of de landbouwer dat geduld kan opbrengen en zich in het eerste jaar met lage producties kan tevreden stellen.

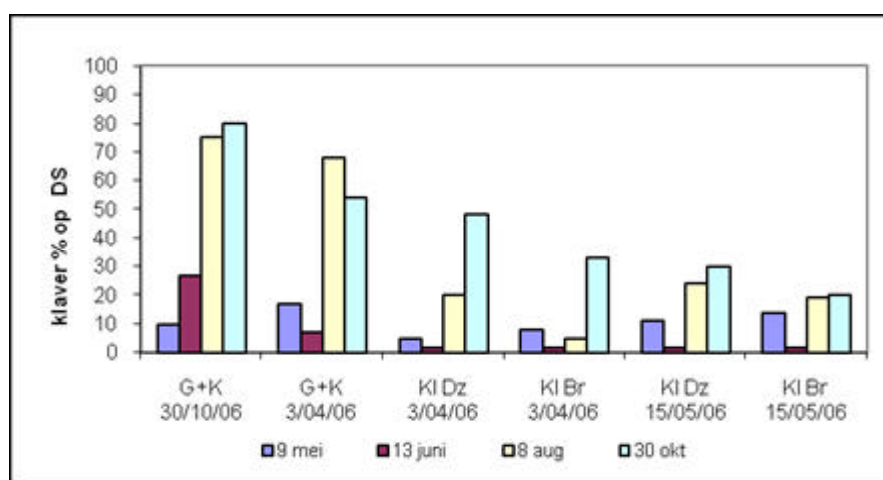
Zaai in het voorjaar van het gras/klaverbestand:

In deze situatie kan na de maïs rogge worden ingezaaid als groenbedekker maar in de praktijk zal in de meest gevallen de bodem onbedekt de winter doormaken in het vooruitzicht van gras/klaverinzaai in het voorjaar. Dit is niet het beste scenario voor de bodemvruchtbaarheid.

Het inzaaien in het voorjaar lukte in de meeste gevallen goed tot zeer goed maar het verschil in ontwikkeling en in jaarproductie tav de (late) najaarszaai was toch heel duidelijk te zien. Bovendien werden wij heel dikwijls geconfronteerd met een sterke onkruidontwikkeling, die weliswaar door het maaien van een vroege 1ste snede volledig werd uitgeschakeld. Het is algemeen gekend dat bij een voorjaarsinzaai de ontwikkeling en de productie in het jaar van aanleg zeer afhankelijk zijn van de weersomstandigheden en sterk variëren. In deze proeven was bij de voorjaarszaai de rode en witte klaver sterk aanwezig maar de productie op jaarbasis onvoldoende.

Figuur 22 : Aandeel witte klaver (% op de droge stof) in een mengsel met Engels raagrass in de loop van 2006 bij de verschillende inzaaisystemen en -data (Landskouter 2006).

G= gras, K= witte klaver, Dz = doorzaaien, Br =breedwerpige zaai,)

Besluit

- ➔ Gras/klaver zaaien gebeurt het best voor 15 september!
- ➔ Gras/klaver zaaien in september-oktober kan lukken als de weersomstandigheden (zachte winter) meezitten maar hoe later de zaai hoe kleiner het gewas de winter uitkomt en hoe hoger het risico op mislukking.
- ➔ Gras zaaien in september – oktober en klaver bijzaaien in het voorjaar is een mooie gedachte maar de resultaten vallen tegen. Doorzaaien van klaver is soms iets beter dan breedwerpig zaaien +eggen. Vroeg bijzaaien van klaver (begin april) lukt beter dan het bijzaaien na de 1ste snede. Soms is bij Italiaans raaigras begin april het gewas al te lang om vroeg in te zaaien.
- ➔ Gras/klaver zaaien in het voorjaar heeft dikwijls last van onkruiden, die met een vroege 1ste snede of via het toppen van de zode geëlimineerd kunnen worden. De klaverontwikkeling is goed maar de productie in het jaar van aanleg is matig.
- ➔ Rode klaver: eens te dun altijd te dun terwijl bij de witte klaver enkele planten per m² volstaan om via de stolonen de omgeving te koloniseren.